



*Pertti Mustonen har bott i Buenos Aires i många år.*

## Att förlora en bror - och vinna honom åter

*Pertti Mustonen i Buenos Aires  
minns saknaden efter brodern*

Läs hans artikel på sidorna 8-11!

**Inbjudan till Kungälv**

**Riks 2001**

Se sidan 14!

**Inbjudan till Danmark**

Se sidan 12!

**Riks 2002**

**Tioårsjubileum**

Se sidan 15!

**Emigrantbarn**

**i Australien**

utnyttjades i decennier

**Får inte ens en**

**URSÄKT**

Sidorna 6-7

## *Varför minns han inte Sverige-tiden?*

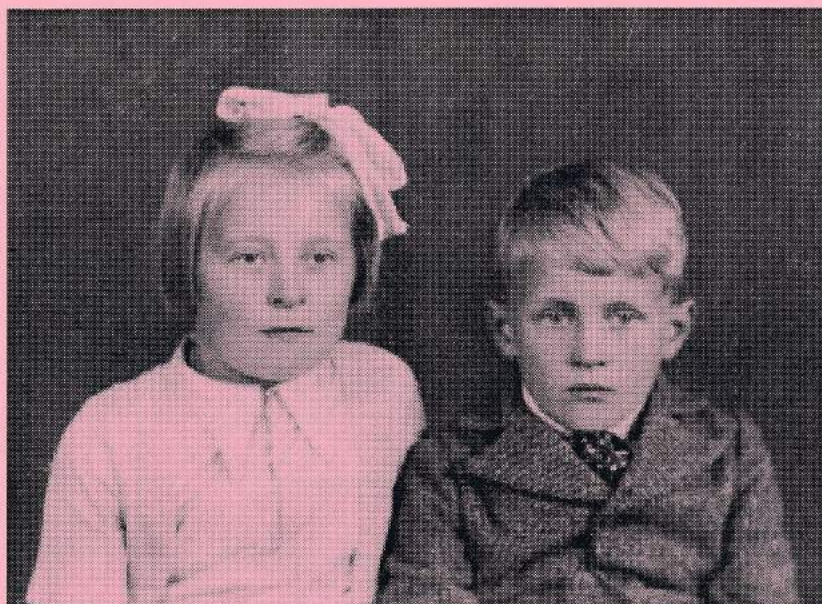
Paavo Honkanen trodde att han vistats i Sverige ett år som krigsbarn. Men han minns ingenting av den tiden.

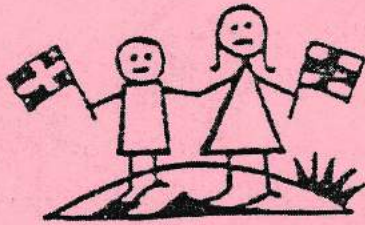
Efterforskningar i arkiven visade att det bara var ett halvt år.

Hur kan en sådan omvälvande upplevelse bara försvinna ur minnet?

Från tiden före och efter har han klara och smärtsamma minnen. Se sidorna 4-5!

*Paavo Honkanen tillsammans med en äldre syster Marja-Liisa direkt efter hemkomsten till Finland 1942.*





Riksförbundet  
Finska krigsbarn

## Från redaktionen

Årets första nummer av MedlemsNytt är mer än vanligt internationellt.

Vi har några intressanta artiklar om ett fenomen som torde vara okänt för de flesta av oss, nämligen den skamliga behandlingen av brittiska barn som "emigrerat" till Australien, utan att egentligen vilja det, i tron att deras föräldrar var döda. Det rörde sig inte om krigsbarn men är inte desto mindre upprörande. Framför allt som detta pågick i decennier!

Det är en glädje för oss att få publicera Pertti Mustons story "om att förlora en bror till Sverige, och att vinna honom åter". Pertti – bosatt sedan många år i Buenos Aires – drar paralleller till situationen i Argentina där mängder med barn "kidnappades" och överlämnades som adoptivbarn åt främmande människor med anknytning till makteliten. Texten är lång men läsvärd!

De flesta av oss har väl kvar några minnen av vår första krigsbarnstid, utom de som var för små när de kom. Men Paavo Honkanen har klara minnen av tiden före och tiden efter Sverige-vistelsen. Varför är "året" i Sverige helt borta ur minnet?



Jag vet inte om någon av oss längre är intresserad av att återfå sitt förlorade finländska medborgarskap – efter avslöjandena om den skändliga dopningsverksamheten i samband med skid-VM i Lahtis – men MedlemsNytt håller läsekretsen informerad om läget när det gäller dubbelt medborgarskap.

Detta nummer av tidningen innehåller inga dikter. Har ni slutat skriva poesi? Härmed efterlyses fler dikter, med hotet att chefredaktören annars tvingas publicera en egen dagsvers.

Dokumentationen fortsätter med utskrift av de berättelser som kommit in. Därefter görs ett urval för antologin som förhoppningsvis kan utkomma någon gång nästa år.

Du har en sista chans att vara med! Hör av dig!

*Kai Rosnell*

PS: Ett tips: "Spårlöst försvunnen" i TV 3 18 mars kl 20 berättar om sökandet efter ett "försvunnet" krigsbarn.

Detta nummer av MedlemsNytt är tryckt hos *Ekonomi-Print AB*, Stockholm, i mars 2001.

## I detta nummer:

|                                 | sid  |
|---------------------------------|------|
| Från redaktionen                | 2    |
| Ordföranden har ordet           | 3    |
| Varför minns jag ingenting?     | 4-5  |
| Brittiska barn i Australien     | 6-7  |
| Att "förlora" en bror           | 8-11 |
| Inbjudan till Danmark           | 12   |
| Dubbelt medborgarskap           | 12   |
| Vill du delta i utställning?    | 12   |
| Inlägg, debatt                  | 13   |
| Spårlöst försvunnen             | 13   |
| Inbjudan till Riks 2001 Kungälv | 14   |
| RFK-info, På gång...            | 15   |
| Efterlysningar                  | 15   |
| "Ta vara på ungarna"            | 16   |

## I nästa nummer:

Från Riks 2001  
Fler berättelser

### **Tänker du flytta?**

Meddela redaktionen - annars missar du tidningen!

### **Prenumeranter!**

Om du vill ha tidningen även i fortsättningen måste du förnya din prenumeration. Detta gäller främst våra prenumeranter i Finland.

För medlemmar i RFK och lokalföreningar anslutna till RFK ingår tidningen i medlemsavgiften.

### **Tidningen**

Nästa nummer av MedlemsNytt utkommer i början av juni 2001. Deadline för bidrag 21 maj.

Utgivningsplan: nr 3 slutet september, deadline 17 sept, nr 4 slutet november, deadline 19 nov.

Årsprenumeration SEK 60:-- (för icke-medlemmar) till RFK:s pg 424 54 97 - 5.

I Finland FIM 50:-- till Kai Rosnell, bankkonto (Porin Osuuspankki) 570081 476 212. **Glöm inte ange namn, adress och vad betalningen avser.**

### **Redaktionen för MedlemsNytt:**

**Pirkko Ahlin**, ansvarig utgivare. Tel 054-158638.

E-post: [pirkko.ahlin@swipnet.se](mailto:pirkko.ahlin@swipnet.se)

**Kai Rosnell**, chefredaktör (redigering, layout), Kølängsv. 10, 741 42 Knivsta. Tel: 018-380009.

E-post: [kai.rosnell@mail.bip.net](mailto:kai.rosnell@mail.bip.net)

**Gunnar Sältin**, Odengatan 47, 4 tr, 113 51 Stockholm. Tel: 08-6731869.

**Gui Emanuelsson**, Mjölnerbacken 15, 4 tr, 174 48 Sundbyberg. Tel: 08-7333187. E-post:

[gui-sture.emmanuelsson@telia.com](mailto:gui-sture.emmanuelsson@telia.com)

# — Ordföranden har ordet: —

**Kära vänner!**

Karlstad, februari 2001

En god fortsättning på 2001 önskar jag er alla. När detta skrivs är det en underbar solig vårvinterdag och en minusgrad. Ljuset är på väg tillbaka, något som vi väl alla längtar efter.

Jag hoppas att ni alla vill fortsätta att vara medlemmar i RFK. Lokalföreningarna har under februari och mars sina årsmöten, och inbetalningskort för medlemsavgifterna är under utskick.

Medlemsnytt nr 1/2001 kommer till alla som förra året var medlemmar/prenumeranter. **För att få nr 2**, vilket vi hoppas att du gärna vill, **måste du ha betalat din nya medlemsavgift eller förnyat din prenumeration.**

Medlemsantalet har under hösten ökat. Det kan bero på att vår hemsida med adress: [www.immi.se/krigsbarn](http://www.immi.se/krigsbarn) nu finns på nätet, som det heter. Jag och andra kontaktpersoner får ofta förfrågningar om RFK. Det är glädjande. Det finns intresse för föreningen och många upptäcker den samhörighet som föreningen ger. Jag väddar till er som har varit med en tid. Ta väl hand om våra nya medlemmar. *De behöver samtala och bearbeta sina upplevelser som vi inom föreningen redan klarat av.*

**Ostkustens Finska Krigsbarn, OFK**, heter den förening som bildades i Oskarshamn den 17 februari. Jag var inbjuden att delta i denna stora händelse. Föreningen är nu ansluten till RFK. Vi hälsar detta glada gäng välkomna i gemenskapen. Tack alla ni för att jag fick vara med och ha trevligt tillsammans med er då ni officiellt bildade er förening!

Kontakten med **finska krigsbarn boende på Gotland** är nu också etablerad. Av en händelse träffade jag den 6 december, Finlands självständighetsdag, en kvinna. Hon berättade att hon bodde i Visby och att hon var finskt krigsbarn. Hon hade länge sökt efter vår förening. Nu finns hon med i Ostkustens förening. Välkommen Liisa! Vi vet att det finns fler på Gotland. Försök att få med dem.

**Med alla föreningar för Finska krigsbarn, som finns i Sverige, Finland och Danmark, bör vi vara omkring 3000 organiserade krigsbarn i Norden.** Men vi saknar fortfarande Norge. Vi vet att ni finns. Hör av er! Dessutom finns föreningar i England, Tyskland, kanske även i fler länder för de barn som där evakuerades till landsbygden eller till andra länder under krigsåren. Vilken samlad erfarenhet att ta till vara!

I förra numret av MN skrev jag om Dr Martin Parsons i England och hans kontakt med Pertti Kavén. Dr Parsons är ordförande i "The Evacuee Reunion Association".

**Dr Parsons kommer till mötet i S:t Michel i augusti. Intressant!**

Vi har nu äntligen kommit igång med vår dokumentation. En mängd berättelser har kommit in. Det finns hos oss tydligen ett starkt behov att skriva av sig. Alla berättelser är mycket intressanta. Nu återstår arbetet med urval och redigering. Vi hoppas kunna ge ut en antologi så småningom. Ni som håller på med att skriva eller ännu inte skickat in era berättelser. Gör det!!! **Allt är viktigt att dokumentera.**

Den enkät som skickades ut under hösten har kompletterats av en ny. Många har svarat på den första. Det tackar vi för. Vi önskar även svar på den andra. Den är kanske lite lättare att besvara. **Båda enkäterna är lika viktiga.** De skall komplettera varandra. Båda ska bearbetas och bevaras.

I arbetet med dokumentationen har vi haft kontakt med arbetsgruppen för "**Levande Historia**" och med representant för **Nordiska Museet**. De har varit intresserade och gett oss tips för det fortsatta arbetet.

**Beredskapsmuseet i Helsingborg** arrangerar i april en utställning om 1940-talet. Se vidare uppgifter om detta i tidningen.

I denna tidning finns anmälningsblankett till det **årliga mötet i Danmark, den 9-10 juni i Hilleröd**. Använd den blanketten eller hör av dig till mig om du inte vill klippa i tidningen.

Likaså finns program och anmälningsblankett till **Riks-2001 i Kungälv den 5-6 maj**. Vi vet redan att många av våra vänner från Finland kommer dit. Anmäl dig i god tid. Kungälv i maj brukar vara underbart.

Redan före förra årets årsmöte aviserade jag att **detta skulle bli mitt sista år som ordförande för RFK**. Jag står fast vid det beslutet. Efter fyra år behövs det på en så viktig post nya personer med nya tankar och idéer.

Jag vill ägna mina krafter åt det viktiga arbetet med dokumentationen och kommer att kvarstå i dokumentationsgruppen. Där finns mycket arbete om alla våra planer skall realiseras.

Namnen på ledamöterna i valberedningen finns på annan plats i tidningen. Det är ännu ett par månader kvar av mandatperioden. Men ändå, redan nu:

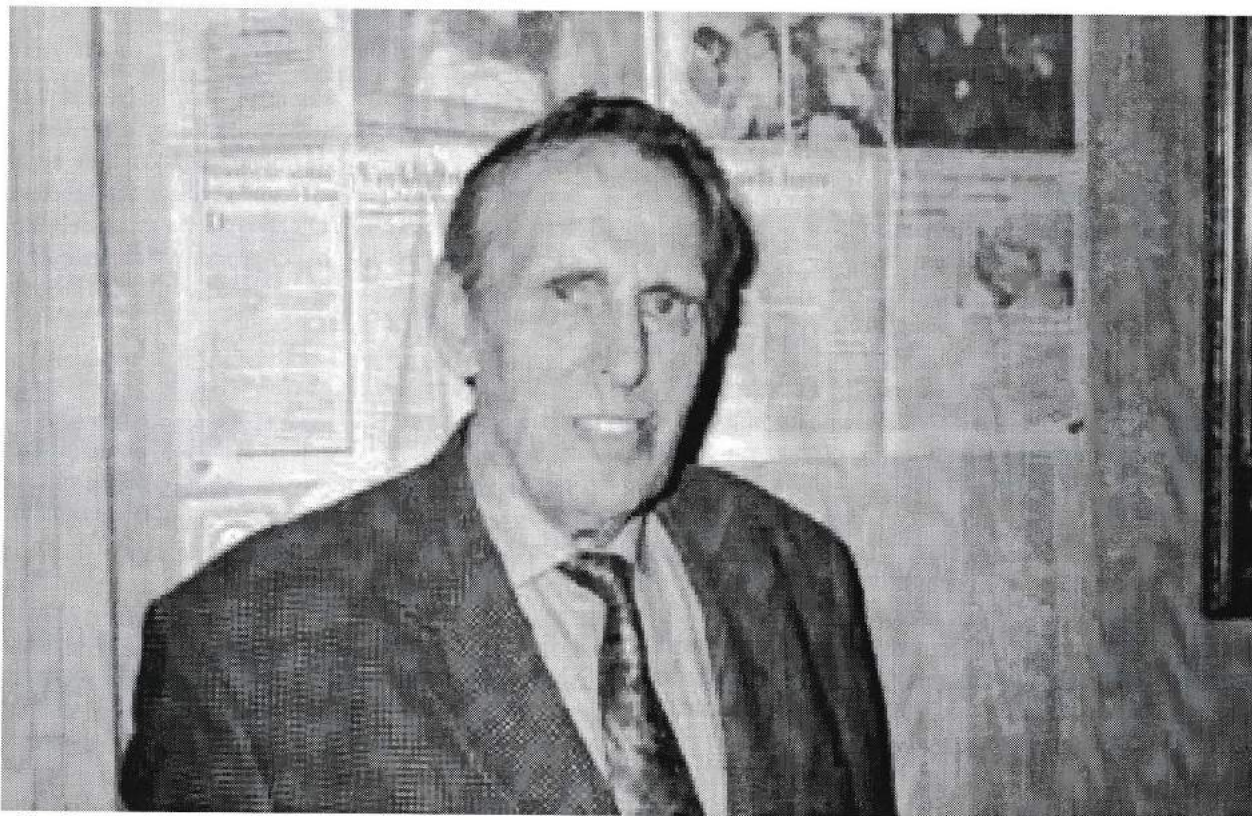
**Ett stort tack till er alla för mycket gott samarbete.**

**Väl mött i Kungälv!**

*Pirteko*



# Varför minns jag ingenting?



- Jag har varit lycklig hela livet, säger Paavo Honkanen.

Foto: Kai Rosnell

## Paavo har inga minnen kvar av tiden som krigsbarn

- Det är märkligt, säger Paavo Honkanen, Stockholm. Men jag kommer inte ihåg nånting från min krigsbarnstid i Sverige. Nästan ingenting. Det borde jag göra, jag var i alla fall sex år när jag kom.

- Och jag har gått i skola i Sverige ett år, det vet jag. Men jag minns inget av det.

- Jag minns inte hur mina fosterföräldrar såg ut, men jag vet vad de hette, Elsa Mellqvist och hennes man Johan i Luleå. Han var lärare, bekant till biskopen.

### Minns mycket annat

Vad beror det på att minnena försvinner så där?

Varför har han glömt (nästan) allt som rör hans krigsbarnstid i Sverige? Mycket annat minns han ju.

- Jag reste med tre syskon till Sverige med tåg redan hösten 1940 och återkom till Finland sommaren 1942, berättar Paavo Honkanen. Jag var där knappt två år.

Han är född 1 oktober 1934 och har en hel del tidiga minnen.

- Jag minns när min bror Raimo föddes hösten 1938. Vi tog upp potatis när mamma kom hem med honom.

### Bomb mot skyddsrum

- Jag minns också när min mamma dog. Det var vid ett bombanfall mot Sankt Michel den 5 mars 1940. Vår äldste bror dog samtidigt. En bomb slog ner vid ingången till skyddsrummet där de satt, man hade inte hunnit stänga dörren. 28 människor dog därinne.

Två äldre systrar Lea och Raakel, då 15 resp 17 år, tog ansvaret för familjens hushåll.

### Avresan

En sak till har fastnat i Paavos minne:

- När vi reste sa min fasters man att "det här kommer de aldrig att glömma".

Han fick rätt: själva avresan etsade sig fast i hjärnans minnesvindingar, och hans avskedsord.

### Knappt nio månader!

Jag försöker kontrollera Paavos berättelse och konstaterar att hans minnen från resan till Sverige stämmer bra, utom på en punkt: tiden. Enligt registerkorten och passlistan på Riksarkivet kom han tillsammans med tre syskon med tåg från Sankt Michel via Haparanda, men inte hösten 1940 utan den 16 december 1941.

Alla fyra hamnade i Luleå, Raimo och yngre systemen Heleena hos biskopen Bengt Jonzon och hans fru Eva, syster till den berömde hjärnkirurgen Herbert Olivecrona.

Paavo återvände tillsammans med två år äldre systemen Marja-Liisa den 2 september 1942. De vistades alltså i Sverige knappt nio månader. Paavos skolgång i Sverige inskränkte sig till vårterminen 1942.

Syskonen Raimo (född -38) och Heleena (född -37) stannade som fosterbarn hos biskopen.



Tiden i Sankt Michel efter hemkomsten blev inte lätt för Paavo.

– Barnen pekade finger åt mig på gatan för att jag pratade svenska. Sen sa jag inte ett ord svenska mer...

... förrän han reste tillbaka, tillsammans med en äldre syster Reetta, år 1951 till Luleå, där Paavo varit krigsbarn.

### Fattig storfamilj

Paavos familj i Sankt Michel var mycket fattig, nio barn.

– Vi fick aldrig besök av jultomten ens när vi var små. I breven från pappa skrev han att han ”kan inte ge något annat än guds välsignelse”.

En del andra minnen, från efterkrigstiden, dyker upp:

– 1946 kom landsfiskalen för att hämta vår bror som inte gjort sin värnplikt. Vi talade om var han fanns: på kyrkogården med två meter jord över.

### Bidragen stals

– En myndighetsperson, en kvinna, tog hand om mitt barnbidrag och bidraget efter mamma, vi såg aldrig till dom pengarna. Jag är mycket besviken på människor som bara tar för sig i stället för att hjälpa människor som verkligen är i behov av hjälp.

Alla Paavos syskon har smakat både sprit och tobak. Aldrig Paavo.

– När jag reste 1951 sa min äldsta syster Raakel att ”nu åker du till Sverige och börjar dricka sprit och åker i fängelse...”.

### Brasilien!

Det är möjligt att Paavo haft den varningen med sig genom livet.

– Jag fick jobb hos en bonde utanför Luleå och stannade ett år. Sen tog jag mig söderut, Alfa Laval i Tullinge, Finnboda Varv, lumpen i Finland, nya jobb i Sverige.

– Jag tänkte emigrera till Australien, hade alla papper klara. Någon sa att man får resan gratis om man tar jobb på en båt. Jag hamnade i Sao Paolo i Brasilien, jobbade ett och ett halvt år som svetsare åt en italienare på en verkstad och lärde mig hjälpligt portugisiska.

### 33 år på samma jobb

I stället för Australien blev det Sverige igen. Han fick jobb på en smidesverkstad i Stockholm där han stannade i 33 år tills kroppen inte or-



Fyra syskon Honkanen reste med tåg från Sankt Michel (Mikkeli), Raimo, Marja-Liisa, Heleena och Paavo (längst till höger)..

kade längre. Nu är han pensionär.

– Jag har alltid jobbat, ville vara bäst på det jag gjorde. Flygledartornet på Arlanda har jag varit med och byggt. Arbetstokig var jag.

### Lycklig hela livet!

– Jag har aldrig haft några anpassningssvårigheter. Visst sa dom ”finnjävel” efter mig ibland, men det var nog inte så illa ment. Dom uppskattade mitt arbete.

– Och jag har känt mig lycklig hela livet.

Blev han inte påverkad av sin uppväxt i fattiga förhållanden?

– Har inte funderat över det, inte haft intresse av det. Det var inte förrän i samband med invigningen av minnesplattan (september 1999) som jag började tänka på min egen barn-

dom. Jag har förstått att många upplevt svårigheter, men jag har inte tänkt på det, jag har varit lycklig. Men varför har jag inga minnen av åren i Luleå? Det jag nu ”vet” om tiden där är sådant som andra berättat för mig.

### Inget gratis

Paavo Honkanen har varit aktiv i Stockholms Finska förening i många år (och representerade den vid Utlandsfinländarnas parlament i höstas). Han är också medlem i Stockholms krigsbarnsförening.

Han har fru (Marja, född -45) och två vuxna barn.

– Jag har inte fått något gratis. Jag har velat ge mina barn det jag aldrig fick.

Kai Rosnell

## ”Trauman kan blockera minnen”

Stora minnesluckor av den typ som Paavo Honkanen tydligen drabbats av – vad beror de på?

– Det kan vara fråga om ett trauma, en oerhört svår upplevelse som ligger bakom och som hamnar i det omedvetna. Omedvetet material kan bli medvetet genom psykoterapi.

Denna troliga förklaring kommer från neuropsykolog Staffan Stenson, Akademiska Sjukhuset i Uppsala.

Paavo var sju år när han anträdde sin krigsbarnsresa.

– Från fem-sex års ålder kan man

ställa krav på minnet, säger Staffan Stenson, som arbetar med hjärnskaderehabilitering.

– När det gäller barn är det generellt sett svårt att säga vad minnesluckor beror på. Riktigt små barn har dålig koll på vad som sker.

I regel har man inga klara minnesbilder före fem-sex års ålder. Jag har dock kommit i kontakt med finska krigsbarn som haft minnen redan från två-tre års ålder, minnen som äldre släktingar senare verifierat.

Kai Rosnell

# Brittiska barn i Australien utnyttjade och misshandlade i årtal

Det är ett föga känt faktum att Storbritannien under tre århundraden skickade ut barn till sina kolonier.

Med början redan under 1600-talet sändes 150 000 föräldralösa, "illegitima" eller fattiga barn till barn-

hem eller privata hem i Kanada, Rhodesia, Australien och Nya Zeeland.

## "Föräldrarna döda"

Australien blev efter andra världskrigets slut den vanligaste destinationen. Då mottog man under åren 1947-1967 mellan 7 000 och 10 000 barn.

Dessa barn – föräldralösa under kriget och/eller överlämnade i statens vård av mödrarna eller tvångsförflyttade från "olämpliga" familjer – fick beskedet att föräldrarna hade dött. Man lovade barnen ett gott nytt liv i ett bra land.

Verkligheten blev en annan: en undersökning som nyligen presenterats från statligt håll i England och i Queensland, Australien, avslöjar vad den "stulna generationens" barnemigranter blev utsatta för.

## Religiösa samfund

Man rapporterar fysiskt, psykiskt och sexuellt överväld mot barn så unga som fem år. Barnemigranterna växte upp i isolerade barnhem för föräldralösa.

Dessa hem drevs av religiösa samfund under oerhört hård disciplin och krävande arbete. När barnen nådde pubertetsåldern skickades de bort för att arbeta i jordbruk eller i hushåll.

## Ömsesidig fördel

Den brittiska undersökningen fann att barnemigranterna varit till ömsesidig fördel för Storbritannien och dess kolonier – den befriade England från den ekonomiska bördan för dessa barn samtidigt som befolkningsfattiga länder som Australien kunde ta emot denna "vita, engelskspråkiga arbetsstyrka".

"Kravet på att erhålla barnemigranter från England kunde ofta överskrida tillgången på barn", meddelar rapporten.

## 50 000 barn!

Dokument presenterade till staten Queenslands regering 1998 avslöjar att Australien efter andra världskriget påskyndade översändandet av ytterligare många föräldralösa barn – krigsbarn. Målsättningen var upp till 50 000 barn.

Trots att England hade skickat iväg tusentals barn (sina medborgare) till Australien gjordes ingen formell undersökning om barnens öden och förhållanden i det nya landet förrän

## Om "Evacuees"

De barn som artiklarna på detta uppslag handlar om är inte "krigsbarn" i vår mening, även om några sådana troligen fanns med.

Ungefär 1,5 miljoner barn förflyttades under kriget från de engelska storstäderna, som London, Liverpool och Manchester, – som betraktades som tänkbara bombmål för tyskarna – till säkrare områden på landsbygden.

I England kallades de "evacuees", en grupp som utöver "krigsbarn" även innehöll mödrar och åldringar. Den direkta översättningen av "krigsbarn" till "war children" används inte.

Evakueringen var en jätteapparat som planerades av hälsovårds- och undervisningsdepartementen och inleddes redan sommaren 1939.

Det var främst barn i skolåldern som förflyttades, ofta kom hela klasser till samma ort, tillsammans med sina lärare. Men också mindre barn, ofta tillsammans med sina mödrar, hamnade på landsbygden.

Ännu tryggare ansågs det vara att resa riktigt långt bort, till andra delar av det brittiska samväldet som Kanada, Australien, Sydafrika m fl.

En speciell avdelning, CORB (Children's Overseas Reception Board), organiserade dessa resor. Genom CORB reste t ex 1 532 barn till Kanada, 577 till Australien, 353 till Sydafrika och 202 till Nya Zeeland. Därtill uppskattas att ungefär 17 000 barn reste privat eller genom stora företag som Ford, Kodak och Hoover m fl. Många kom på så sätt till USA.

Den officiella evakueringen "overseas" upphörde senhösten 1940 sedan ångaren City of Benares den

17 september torpederats av en tysk ubåt och sjunkit. 77 barn och 170 vuxna, ledsagare och besättning, omkom. Åtta barn och 40 vuxna räddades från en öppen livbåt åtta dagar efter torpederingen!

De allra flesta "evacuees" återvände till sina hem efter krigsslutet.

Till skillnad mot krigsbarnen från Finland sägs att de engelska barnen åtminstone inte behövde byta språk. Det är en sanning med viss modifikation. En del av dialekterna i England kan kännas lika främmande för en londonbo som för en total främling.

De sociala skillnaderna kunde också vara chockartade, både för barnen och för mottagarna.

Om denna stora evakuering har Dr Martin L Parsons skrivit en del böcker: "I'll Take That One" (1998), "Waiting to Go Home" (1999) och "The Evacuation – the true story" (1999). De innehåller mängder av dokumentärt material och intervjuer med människor som var med.

Siffrorna ovan är hämtade från Dr Parsons.

Det finns även engelsk skönlitteratur kring detta ämne.

Det är sannolikt att Maja Sandler, den svenske utrikesministerns hustru, hade hört talas om den brittiska barn-evakueringen och därifrån fick idén till evakueringen av de finska krigsbarnen till Sverige i december 1939.

Dr Martin L Parsons kommer för övrigt till krigsbarnsträffen i S:t Michel i augusti för att tala om den brittiska evakueringen.

Kai Rosnell



*Sinikka Vesterberg i Queensland, Australien, har översatt och sänt oss dessa artiklar.*

# Barnemigranterna nekas skadeersättning eller ursäkt

Brittiska barnemigranter som tvingades per båt till Australien efter andra världskriget kommer inte att få kompensation eller en offentlig ursäkt, enligt regeringsbeslut.

Australien anser, efter rekommendation från brittiska underhusets hälsokommitté, att ansvaret för frågan om barnmisshandling i statliga institu-

tioner borde handläggas av de olika staterna och territorierna.

F d barnemigranten John Hennessy säger att regeringens underlåtenhet att undersöka det förflutna, att bistå med en resefond, eller att ens framföra en ursäkt för barnens lidande är "en ren skandal" – man har lämnat det till de olika staterna att värna om barnemigranterna, när det i själva verket var den australiska regeringen och den brittiska regeringen som från början godkände detta förfarande.

Allt medan man välkomnade den brittiska regeringens £2,5 miljoner i bidrag för att hjälpa f d barnemigranter att återförenas med sina familjer i England, noterar man att den australiska regeringen inte har erbjudit något bidrag för ändamålet.

Australiens regering ansåg att mer diskussion behövdes via en central databas som kunde hänvisa tidigare emigranter till uppgifter, samlade i privata och offentliga arkiv.

Beträffande den särdeles tvistiga frågan om kompensation var australiska regeringen överens med England om att "handlingar av stöd och praktisk hjälp" vore av större vikt. Och vad gäller frågan om en offentlig ursäkt: regeringen uttryckte sitt "beklagande", men fann att det fördelaktigaste skulle vara att "se framåt och koncentrera sina ansträngningar på de f d barnemigranternas välbefinnande."

Enligt Hennessy visar regeringens respons "brist på anständighet och erkännande. Det minsta de kunde ha gjort vore att tillhandahålla en motsvarande summa som bidrag, eftersom pengarna (bidraget från engelska regeringen) endast kommer att täcka kostnaden för 465 flygbiljetter för de 10 000 barnemigranter som finns kvar."

*Utdrag ur "The Australian" fredag 28 januari 2000.*

## Barnhemmen undermåliga redan för femtio år sedan

*...forts från sidan 6*

1956, då man inspekterade barnhemmen.

Den utsända delegationen från England uttryckte sitt bekymmer i en rapport: "Barnen hölls i institutioner av undermålig standard, medan man i England redan hade övergått till ett system av fosterhem."

### Illa klädda

När den första båtlasten från England anlände efter kriget år 1951 var dessa barn så illa klädda att hamnarbetarna i Rockhampton, Queensland, blev illa berörda och donerade pengar till nya kläder och skor.

Barnhemmet utanför Rockhampton, där barnen omhändertogs, hade vid den tiden hårt kritiserats av en brittisk ambassadör i Canberra såsom varande helt undermåligt.

### Lovade beskydd

Chefen för barnomsorgen i Queensland lovade emellertid att hans departement skulle beskydda samtliga barn som anlände till staten Queensland – det fanns således ingen anledning till oro.

I augusti 1998 (ett halvt sekel senare) företogs en undersökning av sagda barnhem utanför Rockhampton på basis av anmälningar från f d emigrantbarn. Anklagelsen gällde främst pedofili och våld. (Liknande förhållanden visade sig gälla även i flera andra

institutioner under barnemigranternas uppväxttid.)

### Sisters of Mercy

Nunneorden "The Sisters of Mercy" som drev detta barnhem tills det stängdes 1978 har offentligen (-98) bett om ursäkt för sina tidigare handlingar gentemot de barn som fanns i deras vård: "för det oberättigade, onödiga och pågående våld" som man utsatte barnen för.

Två män står anklagade för 109 fall av sexuella övergrepp på barn under deras beskydd.

*England frågar:* Hur kunde de barn som överlämnades i Australiens vård och beskydd utsättas för dylika missförhållanden?

*Australien frågar:* Varför skickade England över huvud taget sina barn till dem?

*F. d. barnemigranten,* numera stadsfullmäktigeledamoten i Sydney, John Hennessy, anlände som tioåring efter andra världskriget till Christian Brothers' House utanför Perth.

Han frågar: "Varför inspekterades inte dessa ställen (hem) innan vi kom dit? Man frågade aldrig en biskop, prästerna, nunnorna eller munkarna – de stod över lagen. Och hur skulle vi, som barn, kunna säga till biskopen att vi blev antastade av munkarna? De skulle bara inte ha trott det."

*Utdrag ur "The Australian"*

### Stödorganisation

Efter det att dessa artiklar publicerats har en utomstående organisation bildats i Australien till stöd för de glömda barnemigranterna.

Pertti Mustonen:

# Att förlora en bror till Sverige – och att vinna honom åter

Det var en solig sommarmorgon och "Isot Tytöt" (de stora flickorna) skulle komma idag från Keuruu, våra systrar Marjatta och Helinä. Jag stod där med Päivi, framför ett fotografi på väggen i salen, som mamma kallade vardagsrummet hemma i Jokela.

På bilden satt en vacker blond kvinna som hette Märta, det hade mamma sagt. Bredvid henne var en liten pojke med ett stort leende som lyste upp hela hans ansikte. Pojken var Erkki, vår äldre bror. Det hade mamma också sagt.

Vad konstigt att inte han också skulle komma idag!

## Underligheter

Vi hade stigit upp tidigt och bäd-  
dat den gamla "hetekan" (se Fotnot).  
Jag var fem och Päivi var fyra, men  
vi kunde redan klara oss med allting  
ensamma.

Utom de underliga sakerna i vårt  
liv. Vi visste att det varit krig i Fin-  
land, att pappa hade varit med i det  
under fyra år. Men han "kom tillbaka"  
som mamma brukade säga.

Vi visste att grannarna tittade  
snett på mamma därför att hon var  
skild från första maken Toivo: Han  
var "stora flickornas" och Erkkis far.

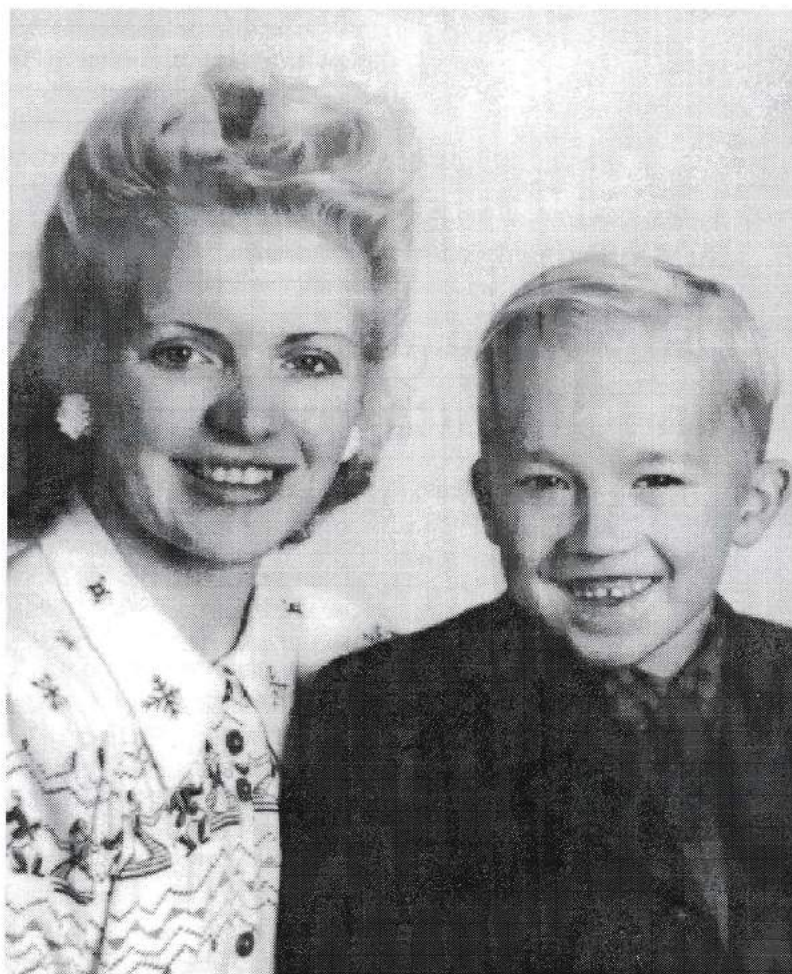
Helinä kallade vi bara "Sisko"  
(syster), och hon hade varit i ett an-  
nat land som hette Sverige, det visste  
vi också, och att Erkki fortfarande var  
i Sverige och inte kunde tala med  
mamma. "Han talade bara svenska".

Det förstod vi inte riktigt. Hur kan  
man inte förstå sin mamma? Och vad  
var finska och svenska för nåt?  
"Sisko" hade ju kommit tillbaka till  
Finland för att gå i skola och vi för-  
stod allt vad hon sade.

## Våra hjältar

Och sen kom de, "isot tytöt", vi  
hade väntat på dem en hel evighet,  
tyckte vi. Vi hade flyttat före dem från  
Keuruu till Jokela och de kom efter.

**Fotnot:** heteka, hopfällbar järnsäng, av  
Helsingin Teräs Kaluste, Helsingfors stål-  
möbler.



*Fotot som Pertti och Päivi beundrade: den vackra blonda Märta och "den förlorade brodern" Erkki.*

Men varför kom inte Erkki med  
dem?

Flickorna hälsade på oss och vi  
var glada, de var ju våra hjältar: den  
vackra, mörka, slanka Marjatta och  
den lilla, blonda "Sisko" Helinä.

Efteråt satt vi alla i salen och  
drack kaffe. Sen började mamma  
plötsligt gråta och tittade på fotogra-  
fit. Vi förstod inte, Päivi och jag, var-  
för hon var sorgsen en så lycklig dag,  
då vi alla var tillsammans igen.

## Pojken på fotot

Då tyckte vi ännu att Erkki var  
med oss, där på fotografit.

Det nya livet i Jokela fortsatte den  
där sommaren och många andra. Då

och då tittade vi på den lilla pojken  
på fotografiet, och den vackra blonda  
Märta.

Vi lärde oss att Märta hette Maritta  
i Finland. Det var vårt land, Finland.  
Och eftersom Märta var från Sverige,  
hette hon så där konstigt.

## Bror log, mor grät

Ibland fann vi mamma ensam i  
salen, framför samma foto, och hon  
grät. Då vi frågade varför hon var så  
ledsen, sade hon att hon hade skickat  
bort ett av sina barn, vår bror Erkki.

Han satt där på bilden och smålog  
mot oss. Mamma kände sig så eländ-  
ig och ville ändra och förbättra all-  
ting för Erkki.



Vi blev ledsna, vi också. Det var ju obegripligt att vår mor hade skickat bort någon av oss, det kunde ju inte vara så. Nånting annat måste ha hänt. Det trodde vi faktiskt.

### "Han kommer hem"

En annan sommarmorgon som vi aldrig skulle glömma. Vi var redan äldre, kanske var jag åtta och Päivi sex. Vi satt med pappa på tåget från Jokela till Helsingfors, för att hämta mamma och Erkki från Stockholmsbåten. Mamma hade sagt oss att hon skulle åka till Sverige för att hämta Erkki "tillbaka".

Vi var söndagsklädda, kammade och överlyckliga. Vi skulle äntligen se den där lilla pojken på fotografit och den vackra båten Aallotar.

Kanske ville mamma och pappa ta oss alla till stationsrestaurangen för att äta buljong med köttpiroger?

Vi anlände till Helsingfors järnvägsstation och pappa sade att vi var litet försenade, båten måste ha kommit för en halvtimme sedan.

Då vi trädde in i den stora hallen såg vi genast mamma, som kom mot oss. Hon var ensam, tittade desperat på pappa och började gråta. Då sade pappa tyst till oss att Erkki inte hade kommit tillbaka.

Vi stod där och tyckte det var orättvist mot oss. Vi hade väntat på honom i en evighet, och så kom han inte.

### Fåfänga gåvor

På kvällen satt mamma och grät fortfarande. Pappa tyckte att hon skulle berätta för oss också vad som hade hänt. Då tittade hon på oss och kom ihåg att hon hade köpt några gåvor till oss.

Jag fick en bakelitboll fylld av blått vatten med två vita plastsvanar som alltid höll sitt huvud ovanpå vattennivån, och Päivi fick en docka. I det ögonblicket lärde vi oss att av artighet dölja även ens största misströstan, då någon annans sorg är större än vår egen.

Vi hade inte fått som gåva det som vi hade väntat på, vår bror som fortfarande fattades. Men vi förstod att mammas sorg var ännu större. Det blåa vattnet med vita svanar och Päivis docka gick dock snart sönder av vår egen barnasorg.

Hemma hade vi bara en helbroder, Erkki, och två helsyster, Marjatta

## "Han blev mindre och mindre, jag större och större"

och Helinä. Halva sådana fanns det inte då och finns inte nu heller.

### Lika liten

Mamma talar inte svenska. Naturligtvis hade hon inte kunnat kommunicera med Erkki eller hans svenska fosterfamilj. Och hon var tvungen att återvända med tomma händer, som hon sade. Vi förstod inte det hela, utom att någonting mycket tragiskt hade hänt.

Ären gick, jag växte upp med Päivi, och den där lilla pojken på fotografit förblev lika liten som vi kom ihåg sedan vi var småbarn. Då och då brukade vi gå till salen och titta på bilden.

Vi visste redan att "många tusen finska krigsbarn" hade skickats till Sverige. Att vårt fall inte var det enda. Det värmdes inte så mycket våra hjärtan, för mamma tyckte ändå att det var hennes personliga fel, och ofta fann vi henne gråtande framför det där nästan heliga ikonlika fotografit i salen.

### Minnet levande

Jag gick i samskola och ville snabbt lära mig svenska, inte bara för att svenskan är Finlands andra "in-hemska" språk, utan därför att den där lilla pojken på fotografit aldrig hade sagt mig något.

Han blev bara mindre och mindre medan jag växte större och större. Varje jul kom ett julkort från Erkki i

### Syster Marjattas kvällsbön

1946-50

*Levolle laske Luojani,  
amias ole suojani,  
jos sijaltain en nousisi,  
taivaaseen ota tykösi.  
Aamen.*

*Ja anna Erkin tulla takaisin!*

Låt mig vila, Skaparen min,  
var barmhärtig, var mitt skydd,  
om jag inte stiger upp från min  
bädd,  
ta mig till himmelen nära Dig!  
Amen.  
Och låt Erkki komma tillbaka!

Sverige. Men aldrig hade vi sett honom.

Mamma talade om honom hela tiden och förvarade hans minne levande i våra hjärtan och hjärnor.

"Man skall aldrig glömma bort sina barn, och ni får inte heller glömma bort Erkki", sade hon och grät igen. Vi glömde honom aldrig.

### Nu är det dags!

Mycket senare, en höstkväll, satt jag vid matbordet i köket i Jokela. Jag hade bestämt mig: **Nu är det dags!**

Jag visste att Erkki hade gjort sin värnplikt i Sverige och att han fått svenskt medborgarskap. För mig var det bara därför att han inte kunde fin-ska.

Så tog jag papper och skrev till min bror Erkki. Det enda jag kommer ihåg nu är att jag skrev honom högfärdigt: "Om du inte kommer nu att besöka oss, kommer jag att hämta dig".

Jag var ju mycket större än han och tyckte med mina sjutton år att jag kunde övervinna hela världen. Och då svarade han att han skulle komma hem på besök.

### Viktigaste resenären

Jag läste brevet för Päivi och vi hade en liten fest, för vi tyckte att vi äntligen hade övervunnit kriget och den hemska efterkrigstiden i Finland. Vi hade varit starkare än alla de som aldrig hade sagt någonting om våra syskon som stannat kvar i Sverige. Aldrig hörde vi någon kommentar om saken.

Då kom den lyckligaste sommarmorgonen i Päivis och mitt liv. Vi var på Södra hamnen i Helsingfors och väntade med mamma och pappa på att båten från Stockholm – jag tror den hette Bore III eller II den här gången – skulle anlända.

Nu var vi i god tid. Vi andades häftigt då mamma sade att den där vackra lilla mannen som kom emot oss var Erkki. I våra ögon var han den skönaste och viktigaste resenären på hela båten.

...forts på sidan 10 →

Pertti Mustonen:

# Ingen har frågat krigsbarnen: ”Hur har ni det egentligen?”

...forts från sidan 9

## Två (!) bröder

Egentligen gjorde båten den där resan bara för att hämta oss vår bror.

Erkki kom till Finland med en av sina barndomsvänner i Holmsjö, Sven Olof. Vi betraktade honom genast som vår bror också, så storartad var den dagen för oss.

Och sen talade och talade vi bara: jag översatte och översatte, från finska till svenska och från svenska till finska. Det var sommar och vackert överallt. Vi tyckte att vi fick tillbaka alla de år som vi hade förlorat utan honom.

## Familjebastu

Vi åkte tåg och folk tittade förvirrade. Vilken hemsk familj, allting talar på flera språk! Sen bjöd pappa Erkki och Sven Olof till bastu.

Päivi blev svartsjuk då pappa sade att hon inte kunde följa med ”karlar” till sauna. Så skrek hon förtvivlat att hon också var en del av ”den här helvetes familjen”, och att Erkki var också hennes bror.

Så smög hon upp och satte sig mellan oss som hon alltid brukade göra.

## Ingen sömn

I saunan fick vi veta av Erkki att pappa hade känt honom förut, att han hade bott en tid i Finland 1946 och -47, att jag hade fötts under den perioden. Men jag kom inte ihåg någonting.

Mamma lagade mat, varje timme hade hon någonting på bordet. Hon var glad, överlycklig. Och vi tog Erkki och Sven Olof överallt i den lilla gudsförgätna byn Jokela och förklarade och berättade och frågade och talade med honom.

## Förhållandet till Garbo

Vi kunde inte sova den där natten. Vi bara fortsatte att tala med honom, om honom. Om att den där lilla pojken i salen hade blivit något helt annat för oss idag. Vi hade fått vår bror tillbaka.

Sommaren därefter åkte jag till Sverige för att jobba tre månader i Norrköping, där Erkki bodde på den tiden. Vi hyrde ett rum hos en fröken Svensson som hade arbetat tillsammans med Greta Garbo på NK i Stockholm.

Vilket äventyr! Jag visste ju att Garbo var mammas och pappas stora idol och jag hade sett några av hennes filmer i Kino-Tupa, den enkla gamla bioteatern i Jokela.

## Sverigesemester

Vi åkte till Erkkis fosterhem, eller barndomshem som vi brukar kalla det nu, till Holmsjö i Blekinge. Och så träffade jag den verkliga vackra blonda Märta, hennes syster Inga och Märta:s son Ken.

På lördagarna jobbade jag med den gamle drängen Manfred på högkern och lärde mig ”blekingska” och ”småuländska”.

Då skrev jag till mamma och pappa och föreslog att de skulle åka till Sverige på semester. Så att vi alla skulle vara tillsammans och fira den här nya stora familjen, den finska och den svenska, allihopa tillsammans.

## En stor familj

De kom och vi åkte omkring. Märta lagade mat, Inga mjölkade kor, och vi talade och talade om allt det som vi inte kunnat tala om under så många år. Vilken terapi, det där att vara tillsammans!

Nästa vinter pressade Päivi på att hon också hade behov att besöka Erkki i Sverige. Då åkte vi tillsammans med Bore II. Vi köpte presenter på båten och en liten flaska champagne för att fira vår gemensamma resa till vår bror Erkki.

Egentligen lät det hela ganska fint. Vi berättade för alla som kom i vår väg om orsaken till vår resa.

Och så var vi i Holmsjö igen, Päivi träffade Märta, Ken och Inga, och kunde komma in i den nya förstorade, kosmopolitiska familjen Mustonen-Hovinen-Svensson, i vilken ordning

som helst. Mänskligheten förenade oss mera än efternamn, nationaliteter, språk. Vi var alla en enda familj.

## Finlandsbesök

Senare gifte sig Erkki med den finska Riitta som flyttat till Sverige som vuxen, av egen vilja. De har två barn nu, Karl-Johan och Kristina. Familjen besöker Finland regelbundet.

Erkkis far Toivo har dött och så har min och Päivis far Uki också. Mor Linda är här fortfarande. Jag tror att hon har det litet lättare idag därför att hon kan se alla sina barn tillsammans. Och Päivi och jag, vi har kommit över den hemska barndomskänslan att en av oss fattas.

Jag bor sedan många år i Argentina och brevväxlar per e-mail med min brors familj på svenska, med mor och mina systrar på finska. Jag älskar min svenskspråkiga bror och är stolt över att jag hör till den 60-talsgeneration som sade: ”Världen är vårt hem”. Det är delvis därför jag fick min bror ”tillbaka”.

## Så säger lagen - nu

Någon gång i slutet av 90-talet tog Finland – för en gångs skull – ett historiskt initiativ. ”Utlandsfinländarnas Parlament” bildades, där vi som bott flera år utomlands samlas vartannat år att parlamentera om våra egna speciella problem.

Ett av dem är Finlands nuvarande medborgarskapslag vilken säger att finländares utomlands födda barn förlorar sin finska nationalitet vid 22 års ålder, om de inte kan bevisa att de bevarat förhållandet med Finland, genom besök eller språkkunnande.

Analysen av de historiska skäl som orsakat den här situationen skulle kräva en annan artikel.

## Ny lag på gång

I det senaste parlamentsmötet den 7 november dök orsaken till detta mitt inlägg upp. Finland håller på att ändra sin nationalitetslag mot en



mänskligare riktning som vi alla utlandsfinnar har begärt. Lagförslaget säger bland annat, att Finlands nationalitet skall återges till alla dem som har förlorat den mot sin egen vilja.

Jag kunde inte delta i nationalitetsutskottets arbete, vi var bara två finländare från Latinamerika och jag var tvungen att vara i en annan kommitté.

### Veteranerna

I parlamentets slutmöte hörde jag till min stora överraskning att våra krigsveteraner, som flyttade från Finland efter kriget och anhöll om andra länders nationalitet, nu begär att återfå sin ursprungliga finska nationalitet.

Men ingen sade någonting om de 15 000 finska krigsbarn som stannade kvar i Sverige.

80 000 barn skickades dit under kriget. Jag tror att man inte kom ihåg att fråga dem då om de ville åka, och inte därefter heller.

### Minnesplattan

Jag hade besökt den underjordiska tunneln som förenar järnvägsstationen i Helsingfors med Mannerheimvägen, för att se den lilla koppartavlan som satts upp där till minnet av krigsbarnen.

Då förstod jag plötsligt att ingen i Utlandsfinländarnas Parlaments nationalitetskommitté hade kommit ihåg finska krigsbarn, våra egna sysstrar och bröder. Ingen hade sagt ett enda ord om dem. Och jag blev förbannad.

Under många decennier har vi hedrat våra krigsveteraner, deras stora arbete för fosterlandet. Men aldrig har man sagt någonting om de små finländska barn som skickades – som min bror Erkki – med en namnlapp på bröstet, till ett annat land, där andra människor skulle ta hand om dem, ge dem trygghet och kärlek i många fall, då deras familjer i Finland inte kunde göra det.

### Har någon ringt?

Under alla de 59 år som gått sedan 1941, har inte en enda människa, för att inte tala om statens offentliga myndigheter, politiker, makthavarna i Finland, eller vilka som helst, gått och sagt till min bror: "Erkki, hur har

## Aldrig mer - inte i Finland och inte heller i Argentina

du det?". Inte en enda har ringt till vår mor Linda och sagt, att det som hände henne inte var hennes fel eller ansvar. Att fosterlandet och hela Finlands dåtida samhälle också är ansvariga.

Ingen har ringt till Inga eller Märta Svensson för att tacka för vad de gjorde.

Den nuvarande finska nationalitetslagen förvägrar min bror finsk nationalitet därför att han vid värnpliktsåldern anhöll om svensk nationalitet och gjorde sin värnplikt i Sverige. Därför har han förlorat sin finska nationalitet.

### ¡Nunca más!

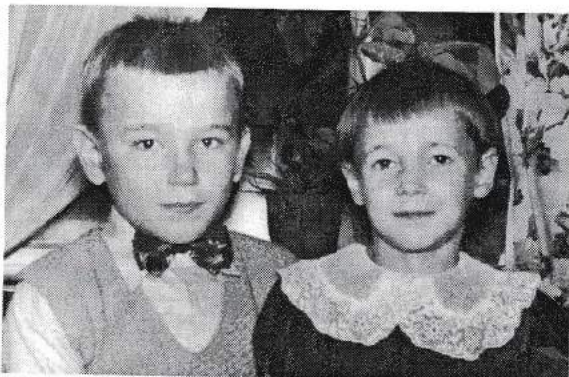
För länge sedan läste jag en bok "Det får inte hända igen", som berättar om finska krigsbarn i Sverige.

En tid därefter läste jag en annan bok om de 30.000 "desaparecidos" – försvunna – i Argentina under den senaste militärdiktaturen. Den boken heter "Nunca más - Aldrig mera".

Under de 23 senaste åren har jag följt det kolossala arbetet av "Abuelas de Plaza de Mayo, Plaza de Mayos mor- och farmödrar", som redan lyckats återfinna 200 av sina nästan 1000 systematiskt bortlämnade, sålda, försvunna barnbarn.

### Rätt till sin identitet

"Abuelas" har ett enda motto: "Varje människa har rätt till sin riktiga identitet, har rätt att veta vad som hände". Hur kan man annars veta vem man är?



Syskonen Pertti och Päivi, vid sju resp sex års ålder. De hade förlorat en sin bror Erkki till Sverige, men har fått honom tillbaka.

Jag vet mycket väl att man inte kan jämföra finska krigsbarns öde med den argentinska diktaturens försvunna barnbarn. Eller kan man?

Många säger att jag gör hädande jämförelser: Att det inte alls är samma sak, att man ville bara de finska barnens bästa. Jag tror att man en dag borde fråga vår mor Linda också om den saken.

### Lärde svenska

Att jag har kunnat lära mig svenska för att få min bror "tillbaka" är inte alls avgörande. Att vi har kunnat förena på något känslomässigt sätt våra finska och svenska familjer då krigets öde och de dåtida politiska besluten bara kastade oss ihop, är ingen ursäkt heller. Det gäller 15 000 finska krigsbarn som stannade kvar i Sverige. Och det gäller deras svenska och finska familjer.

Idag måste Finlands nya nationalitetslag komma ihåg dem. Hur ont det än gör, hur svårt det än är att erkänna vad som hänt.

### Vi glömde er aldrig!

Till slut vill jag säga till alla er, våra finländska krigsbarn, sysstrar och bröder. Det gör ingenting vad myndigheterna – de svenska eller finska – säger om er, om ert språk, nationalitet, förhållanden gentemot oss. I våra hjärtan skall ni alltid vara våra kära barn, sysstrar och bröder.

Ni är VÅRA EGNA, med era svenska familjer, syskon, vänner, med alla dem som är viktiga för er. Med alla dem som älskat och älskar er som vi älskar er, är ni våra. För vi glömde er aldrig. Vi glömde ingen av er. Vi glömde ingenting.

Buenos Aires, i november 2000

Erkkis lillebror

Pertti MUSTONEN

Lillasyster Päivi Miettinen, Esbo,  
instämmer till fullo.

## Finnebørn i Danmark

inbjuder andra finska krigsbarn till sin årliga träff, i samband med årsmötet.

Den äger rum i Hilleröd på Nordsjälland, på Den Nordiske Lejrskole den 9-10 juni 2001.

Programmet i korthet:

**Lördag kl 10:** Inkvartering, kaffe, bröd.

**11.30:** Flaggorna hissas, därefter lunch.

**13.30:** Niels Tingleff berättar om sina upplevelser som frivillig löjtnant i Finland under vinterkriget.

Efter finnebørnens separata årsmöte börjar festmiddagen kl 18 – till musik av "Nøddeknækkerne" ända till midnatt.

**Söndagen** börjar med frukost, där efter visas en video från resan till Finland förra sommaren. Efter lunchen kl 12 avslutas träffen med att flaggorna halas kl 13.30.

Priserna på anmälningskupongen är danska kronor och gäller deltagande med övernattning och måltider.

Betalning sker vid ankomsten till Lejrskolen, i receptionen, där kassör Seija Elmvang tar emot med ett välkomnande smil.

Anmäl senast 20 april!

Klipp här.....

### ANMÄLNINGSKUPONG

Undertecknad anmäler ..... person(er):

|  |       |
|--|-------|
| Deltagande, med övernattning i enkelrum      | 900:— |
| Deltagande, med övernattning i dubbelrum     | 800:— |
| Deltagande, med övernattning i fyrbäddsstuga | 750:— |
| (tillsammans med.....)                       |       |
| .....)                                       |       |
| Deltagande utan övernattning                 | 700:— |
| Deltagande enbart lördag                     | 550:— |

Kryssa för

Sänd kupongen till Kai J. Palomäki Schmidt  
P.A.Madvigsvej 17  
DK-6100 Haderslev, Danmark

Namn:.....

Adress:.....

.....

Datum:..... Underskrift:.....

## Dubbelt medborgarskap



Sveriges riksdag beslöt nyligen att tillåta dubbelt medborgarskap.

Den nya lagen träder i kraft 1 juli detta år.

Beslutet har stor betydelse för de f d finländare som – utan att egentligen vilja det – miste sitt finländska medborgarskap samtidigt som de blev svenskar.

Snart kan vi som känner oss både som finländare och som svenskar återfå vårt gamla medborgarskap också, med möjlighet att rösta i båda länderna och påverka politiken både här och där.

Först måste även Finland anta en liknande lag. Inrikesministeriet håller på som bäst att utarbeta lagförslaget som väntas bli antaget i höst.

Det bör kunna träda i kraft någon gång i början av nästa år.

## Vill du delta i utställning?

Beredskapsmuseet utanför Helsingborg planerar en utställning "Anfall – andra världskriget 1941", med invigning 8 april, tänkt att pågå till sista söndagen i november.

En del av utställningen skall handla om de finska krigsbarnen.

Marie Andrée-Kriisa, själv dotter till ett krigsbarn, är ansvarig för utställningen. Hon vill ha hjälp av oss.

– Vi vill visa föremål, kanske namnlappen, något klädesplagg, den lilla väskan, något foto på familjen i Finland, brev, minnen, förklarar Marie.

Därtill vill hon veta åtminstone förnamnet på personen som lånar ut sina minnen, födelseår, tidpunkt för resan till Sverige, var hon hamnade, hur länge, varför just hon sändes iväg, gärna en kort beskrivning om hur det kändes vid början av resan, under tiden i Sverige och vid återkomsten till Finland (om det blev någon).

– Vi skulle önska att de som hjälper till med detta också deltar vid invigningen av utställningen. Målet är att få ihop femtio personers enskilda berättelser, foton, föremål för att få ett bra urval.

Eftersom temaåret är 1941 bör deltagarna ha kommit då, eller tidigare, men det är inget absolut krav.

I Finland rönt utställningen "Lapp om halsen" stort intresse. Den har även visats i Stockholm. I Göteborgs stadsbibliotek deltog krigsbarnen i en utställning för några år sedan, och det finns planer på en ny utställning på Nordiska Museet i Stockholm.

Så: om du har minnessaker kvar från krigsbarnsresan och vill delta i utställningen, ta kontakt med Marie Andrée, adress **Beredskapsmuseet**, Box 29, 260 40 Viken, telefon 042-224089. e-post:

[beredskapsmuseet@swipnet.se](mailto:beredskapsmuseet@swipnet.se)

Men det är bråttom!

K.R.

## En eller två tidningar?

Skall vi ha en medlemstidning i Sverige, en annan i Finland?

Skall vi ha två riksförbund eller ett?

Några erfarenheter från Finland:

Många föreningar och andra sammanslutningar har börjat som tvåspråkiga. Men det har slutat med att de är enbart finskspråkiga. Ett exempel är Turistföreningen i Finland. Detsamma gäller dessa föreningars tidningar och tidskrifter. De är i början kanske tvåspråkiga, sedan enbart finska.

Därför har man bland finlandssvenskar dragit den slutsatsen att det är bättre med egna, enspråkiga sammanslutningar och publikationer. Detta gäller t ex lantbrukarna; de finlandssvenska har sin organisation, de finskspråkiga sin.

Vad gäller våra krigsbarnsorganisationer över gränsen blir det speciella frågor. Om de slås samman blir det väl ett dubbelnamn: finskt och svenskt. Skall årsmötet hållas omväxlande i Finland och Sverige?

Hur blir det med språkproportionerna i publikationen: skall det vara lika mycket svenskt som finskt eller efter tillgång på bidrag på det ena eller andra språket?

Vad säger medlemmarna i det ena eller det andra landet, om de tycker att det är för mycket svenskt eller finskt?

Då stadgarna skall skrivas om måste allt detta tas i beaktande. Dessutom är föreningslagarna olika i de båda länderna. I Finland måste en förening registreras och får då efter sitt namn beteckningen r.y. (*rekisteröity yhdistys*) eller r.f. (*registrerad förening*). I Sverige behöver en förening inte registreras.

Stig Appelgren

### Föreningen Norden

heter fortfarande Föreningen Norden.

Däremot har "Arena Norden" bytt namn till "Norden i Fokus", med utställningsadress Hantverkargatan 33 i Stockholm.

Så har vi rättat felaktigheten i förra numret.

## Om Finlands adel

I MedlemsNytt 4/2000 förundrade sig Kai Rosnell över den finländska adeln: i Ridarhuset i Helsingfors hade han sett 357 vapensköldar över ätterna. De flesta hade "mer eller mindre svenskklingande namn", bara två hade finskspråkiga namn.

Finland är ett tvåspråkigt land. Alla i Finland boende kallas finländare oberoende av språk. De som talar finska kallas finnar, de som talar svenska är (finlands)svenskar.

Nu talar Kai om "finnar" som en beteckning för alla som bor i Finland. Så brukar man tyvärr ofta göra i Sverige. Då blandar man bort de två språkgrupperna.

Adeln i Finland har varit svensk-språkig, dels som ett arv från den svenska tiden (fram till 1809), men även efter 1809, då landets härskare, den ryske tsaren, nobiliserade finländare. Finlands ridderskaps och adels kalender kommer ut på svenska. Men dessa adelsmän är lika finländska trots detta!

Först under den allra sista ryska tiden adlades de två finskspråkiga ätterna: Yrjö-Koskinen 1884, friherr-

lig 1897, och Soisalon-Soininen 1904.

Ätten Yrjö-Koskinen, tidigare Forsman, kommer förresten ursprungligen från Sverige!

Soisalon-Soininen är finskfödd, från Soisalo i Savolax, men hette där emellan Johnsson. När prokuratorn i senaten Johan Mårten Eliel J. blev adlad av tsaren återtog han sitt gamla familjenamn.

"Finländska" namn förresten: adeln i alla länder är en internationell samling personer som har flyttat från land till land. Finländska friherrliga ätten De la Chapelle är en fransk adlig ätt, nu utslöcknad i Sverige, men immatrikulerad i Finland 1818. Ramsay kommer från Skottland, von Qwanten från Livland, Thesleff från Tyskland eller Danmark, Munsterhjelm från Westfalen.

Under den ryska tiden fick Finland sin enda furstesläkt, något som inte finns i Sverige. Det var Menschikoff, nu "fullkomligt utdöd" (adelskalenderns uttryck).

Några medlemmar av ridderskapet och adeln har förfinskat sina namn. Så t ex har Järnefelt blivit Rauanheimo och Granfelt blivit Kuusi.

Det är fascinerande att forska i adeln och dess bakgrund, inte bara i Finland!

Stig Appelgren

## Spårlöst försvunnen

heter ett TV-program som i vår sänds söndagkvällar i TV3.

Ett av programmen i serien handlar om en adopterad finsk pojke, krigsbarn, som söker sin syster som återvände till Finland. Kontakten dem emellan bröts.

Eftersom han inte hade några närmare data om sin storasyster blev RFK inkopplat i sökandet.

Hur detta gick till och om/hur det lyckades handlar programmet. Just detta avsnitt är preliminärt tänkt att sändas **söndagen den 18 mars kl 20.**

Banda!

Svar:

Jag vet, jag slarvade med uttrycket "finsk" i betydelsen "finländsk", kanske influerad av att "finska krigsbarn" också omfattar de från början svenskspråkiga. Men jag har inte kallat alla finländare för "finnar".

Besökte Ridarhuset åter strax före jul, fick en mycket bra privat guidning där (av **Johanna Aminoff** som arbetar med forskning kring adelsätterna), och upptäckte ytterligare en ätt med finskt namn: Wuorenheimo.

Tack ändå för historielektionen!

Det finns f ö krigsbarn även från de adliga kretsarna: till exempel von **Born** och **Ramsay**.

Kai Rosnell

**Göteborgsföreningen Finska Krigsbarn**  
inbjuder till  
**RIKSFÖRBUNDET FINSKA KRIGSBARNS RIKSMÖTE**  
**5-6 maj 2001**  
**Nordiska Folkhögskolan, Kungälv**

**Lördag 5 maj:**

|                  |  |
|------------------|--|
| Kl 10.00 - 12.00 | Ankomst, inbokning, kaffe.   |
| 12.00 - 13.00    | Lunch.   |
| 13.00 - 14.00    | Välkomstanföranden med flagghissning och nationalsånger.                       |
| 14.00 - 15.00    | Kai Rosnell samtalar med Ann-Maj Danielsen om hennes bok "Att inte höra till". |
| 15.00 - 16.00    | Salladsmåltid.   |
| 16.00 - 18.00    | Årsmötesförhandlingar för RFK.   |
| 18.00 - 20.00    | Diskussioner i grupper m.m.  |
| 20.00 - 22.00    | Supé med underhållning.  |
| 22.00 - 24.00    | Samkväm med dans.  |

**Söndag 6 maj:**

|                  |  |
|------------------|--|
| Kl 08.00 - 09.00 | Frukost för övernattande gäster.   |
| 09.00 - 10.30    | De finska krigsbarnen i Sverige. Föredrag av docent Eric de Geer.  |
| 10.30 - 11.00    | Kaffepaus.   |
| 11.00 - 12.00    | Lektor Pauli Lampinen från Jyväskylä berättar om tillkomsten av och innehållet i boken "Pitäkää mukuloista huolta" (Ta hand om ungarna). |
| 12.00 - 13.00    | Avslutande diskussion angående föreningarnas aktiviteter, planer och önskemål.   |
| 13.00 -          | Avslutning med lunch   |

Folkhögskolan har totalt 81 bäddar den 5-6 maj.

I Kungälv's vandrarhem, Färjevägen 2, 442 31 Kungälv, tel 0303-18900, fax. 0303-19295, har vi reserverat ytterligare 33 bäddar. Via gruppbokning kostar varje bädd 120 kr/natt samt en gruppavgift på 300 kr, enskild bokning 165 kr/natt. Lakan och handduk medtages.

Inviduellt kan du också boka rum i **Hotell Fars Hatt**, tel. 0303-10970. Priser: a) dubbelrum 390 Kr/person b) enkelrum 600 Kr/person. Frukost ingår i priserna.

Bindande anmälan **senast fredagen den 20 april, på blanketten nedan**, till Nils Zandhers, Nordiska folkhögskolan, Box 683, 442 18 Kungälv, tel 0303-206200, fax 0303-64831, e-post: info@nordiska.fhsk.se  
För att undvika penningtransaktioner i samband med ankomsten bör du också sända in betalning för måltider och logi samtidigt på **postgiro 360536-7. Glöm inte att ange namn, lokalavdelning, adress, telefon samt namn på den Du önskar dela rum med.**

**Varmt välkomna !**

Klipp!.....

**Anmälningsblankett till Riks-2001 i Kungälv den 5-6 maj 2001**

- |   |        |
|---|--------|
| <input type="checkbox"/> Helpension med alla aktiviteter, måltider med kvällssupé på lördag och övernattnig i dubbelrum lö-sö | 735 :- |
| <input type="checkbox"/> Alla ovanstående aktiviteter utom logi och frukost sö  | 400 :- |
| <input type="checkbox"/> Extra logi en natt i enkel eller dubbelrum med frukost   | 300 :- |
| <input type="checkbox"/> Lördagens program med måltider och supé  | 265 :- |
| <input type="checkbox"/> Lördagens program med måltider men utan supé   | 185 :- |
| <input type="checkbox"/> Söndagens aktiviteter och måltider   | 130 :- |
| <input type="checkbox"/> Önskar dela rum med .....  |        |
| <input type="checkbox"/> Önskar vegetarisk kost <input type="checkbox"/> Önskar specialkost                                   |        |

Summa: \_\_\_\_\_

Namn: .....

Adress:.....

Tel:.....

## RFK-info

### 5-6 maj 2001:

Riksmöte 5-6 maj 2001, Nordiska Folkhögskolan, Kungälv.

Se inbjudan på sidan 14.

Närmare upplysningar: Pentti Käppi, tel 031 291688, eller [penttikappi@hotmail.com](mailto:penttikappi@hotmail.com)

### Finneborn i Danmark:

9-10 juni 2001: Årsmöte, Den Nordiske Lejrskole i Hilleröd, Nord-själland. Se inbjudan på sidan 12.

### 25-26 augusti:

Krigsbarnsdagar i S:t Michel, Finland. Närmare information i nästa nummer.

### Riks 2002

Vid sitt årsmöte beslöt Gävle-Dala Krigsbarnsförening att anordna Riksmötet 2002 i Gävle, och samtidigt fira Riksförbundets tioårsjubileum. Närmare datum senare.

För mer information, kontakta Irja Olsson, tel 026-167678, eller e-post: [irja.olsson.gle@telia.com](mailto:irja.olsson.gle@telia.com)

## Valberedningen

har satts i arbete eftersom Pirkko Ahlin inte står till förfogande som ordförande i år. Den består av

**Gui Emanuelsson**, Sundbyberg, tel 08-733 3187 (sammankallande).

**Reino Lamminheimo**, Kungälv, tel 0303-211198.

**Arvo Oljakka**, Höör, tel 0413-21196.

**Kaarina Rundström-Skoog**, Örebro, tel 019-200833.

**Keijo Yndén**, Lund, tel 046-303788.

**Salme Lundqvist**, Östersund, suppleant.

## Jaakko Forss!!??

Var är du?

Du var krigsbarn i Sverige och kom till Nurmes i augusti 1947. Du bodde i Kalonius hus nära torget. Vi gick i samma klass. Du har en syster som heter Carita.

Hör av dig!

Jorma Kojo, Kauppakatu 42 A 1, FIN-151 40 Lahti, tel 00358-3 7810561.

## På gång i lokalföreningarna

### Stockholm:

**Sista torsdagen** varje månad träff på Kristinehovs Malmgård, Kristinehovsgatan 2, Stockholm, kl 18.30.

**29/3:** Årsmöte.

**26/4:** Program ej klart.

**20/5:** Vårfest kl 14.

Meddela helst ditt deltagande i förväg!

### Mellansverige:

**Söndag 11 mars kl 15**, samlingslokalen Granrisvägen 11, Brickebacken, Örebro. Introduktions-träff. Nya medlemmar välkomna.

Anmäl till Raili Johansson, 019-252155, eller Leila Öhman, 019-362185, snarast.

**Lördag 31 mars kl 15:** Årsmöte, Himmelstalunds Camping, Norrköping. Kl 12 samma dag visning av Norrköpings Stadsteater.

### Skåne:

**Lördag 24 mars:** Årsmöte kl 13.30, Nya Parkmöllan, N Parkgatan 7, Malmö (mitt emot Folkets Park). Anmäl till Keijo Yndén, tel 046-303788, senast 13 mars.

### Gävle-Dala:

**Lördag 19 maj:** Medlemsmöte i Sandviken. Info: Irja Olsson, 026-167678.

## Var din far med i kriget?

Vad hände med honom? Sårad? Saknad? Stupad?

Nu kan du få upplysningar om din fars krigsöden via webben på denna adress:

[SArk@sota-arkisto.fi](mailto:SArk@sota-arkisto.fi)

(Stora bokstäver i början!)

För att du ska få fram upplysningar om din far krävs att du nämner ditt namn, släktskapsförhållande samt att du är krigsbarn. Dessutom fullständig postadress i Sverige, telefonnummer, faderns namn och födelsedata, gärna också andra uppgifter om fadern. I regel räcker namn och födelsedata.

Tack, Pertti Kävén, för tipset.

### Göteborg:

**Söndag 22 april kl 15:** Filmafton hos Alpo Murberger, Sägareg. 1 B, Trollhättan. Tel till Alpo: 0520-35110.

**Torsdag 7 juni kl 17:** Våravslutning hos Pentti Käppi, Sjö-gången 30, V Frölunda.

## OFK har bildats

Så har den senaste lokalföreningen bildats: Ostkustens Finska Krigsbarn (OFK).

Vid årsmötet i Oskarshamn 17 februari valdes Leila Ulvemo (tel 0491-77403) till ordförande.

Föreningen skall ingå i Riksförbundet, och till ordinarie ledamot i RFK:s styrelse utsågs Ulvemo med Mirja Axelsson som suppleant.

Föreningen har tills vidare ett 20-tal medlemmar. Många av dem har tidigare varit direktanslutna till RFK.

Redaktionen för MedlemsNytt hälsar dem välkomna och gläder sig åt en allt högre upplaga.

## Kryssningen

till Helsingfors 1-3 april skjuts på framtiden. Matts Imhagen (Planetv. 39, 761 64 Norrtälje) gör ett nytt försök till hösten.

## Sinikka Vesterbergs

böcker "En gång krigsbarn" och "Skymt av livet" kan beställas genom LISCO Bok- och Pappershandel, Box 8, FIN-221 01 Mariehamn, Åland, Finland.

## Ellen!!??

Du kom till Sverige med båt från Åbo den 11 juli 1944.

Med samma båt kom Aune Pylkkänen (nu Piiparinen) som blev tvungen att lämna dig gråtande på förläggningen i Stockholm.

Vart kom du? Hur gick det för dig sedan?

Vi har gått igenom passlistan för den aktuella transporten och bara funnit en enda "Ellen", nämligen Maila Ellen Ranta, född 13 mars 1935, från Steniusvägen 26 i Haga.

Var det du?

Hör av dig! Lämpligen till redaktionen, eller till Aune Piiparinen, Herrasmanninkatu 2 F 18, FIN-15300 Lahti.

Avs: RFK  
c/o Kai Rosnell  
Kölängsvägen 10  
741 42 Knivsta

Rosnell Kai  
Kölängsvägen 10  
74142 Knivsta

## B-POST

# "Ta hand om ungarna"

"*Pitäkää mukuloista huolta*" heter boken som krigsbarnen i Jyväskylä (Keski-Suomen Sotalapset) gav ut i höstas – ungefär "Ta hand om ungarna".

Den börjar med en kort historisk översikt, sedan följer en utmärkt sammanfattning av litteraturen i ämnet krigsbarn, därefter analyser av 133 enkätsvar från gamla krigsbarn, allt på finska. Vidare ett antal berättelser av krigsbarn.

En svenskspråkig resumé avslutar boken. Den har jag själv granskat, vilket inte betyder att den är felfri. Framför allt är jag missnöjd med att de som svarat på enkäten kallas "försökspersoner". Jag kom inte på rätt ord, helt enkelt. "Informanter" är ordet som brukar användas i sådana sammanhang.

När jag ändå är inne på kritik – ett historiskt sakfel har jag hittat: Richard Sandler avgick som svensk utrikesminister inte på grund av krigsbarnsfrågan utan för sin inställning i Ålandsfrågan, som inte stämde överens med statsminister Per-Albin Hanssons och övriga regeringens linje.

Boken är mycket intressant, väl-skriven och informativ. Enkätsvaren har behandlats grundligt, men utan den barlast av vetenskapliga termer, analyser av analysmetoder och liknande som gör vetenskapliga uppsatser och doktorsavhandlingar så tunglästa.

Huvudansvariga för texterna är **Pauli Lampinen**, ordförande för krigsbarnsföreningen i Jyväskylä, samt **Daisy Holopainen** och **Matti Pylvinen**.

De har funnit en trivsamt och av-



spänd ton i framställningen, och förhåller sig så objektivt man kan till ämnet.

Det är starkt att få in så mycket på 168 sidor utan att det känns trångt eller överlastat.

En helt annan typ av krigsbarns-

## Finska!?

Att lära sig finska i vuxen ålder är en svår uppgift, övermäktig för många.

Det har saknats lämpliga läromedel.

Ett ambitiöst försök är "Finskan Lättare än du tror" av Sari Högländer och Marjut Vehkanen (Oy Edita AB) som är både en lärobok i finska och en guide till den finska kulturen. Den kostar 175 mark med två tillhörande kassetter.

Den är enkel och lättfattlig med övningar i modern miljö, med nutidens ordförråd. Till och med grammatiken är lättfattlig. Men de finska ordböjningarna kan vara svåra

bok är "*Sotalapsi ei unohda*" av **Jarmo Knuutila** och **Kari Levola** på förlaget Tammi.

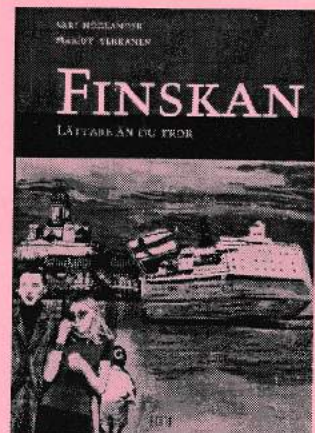
Knuutila har skrivit en utmärkt historik, och Levola har svarat för de färskt fotografier, mycket fina. I övrigt innehåller boken sjutton krigsbarnsberättelser, rakt på bara, utan kommentarer eller analyser.

Boken är närmast att betrakta som ett praktverk, men kostar också nästan dubbelt så mycket som "*Pitäkää mukuloista...*"

Gemensamt för de två böckerna är att berättelserna skrivits av krigsbarn som återvänt till Finland, med ett undantag: Marjaana Hansson i Stockholm har fått avsluta praktverket med sin "story".

Kai Rosnell

PS. Pauli Lampinen har med sig "*Pitäkää mukuloista...*" till försäljning i Kungälv. Förhoppningsvis kommer även "*Sotalapsi ei unohda*" att finnas tillgänglig där.



att ta till sig. Det krävs talövningar också.

Värt att prova om du kört fast tidigare.

Kai Rosnell